

دۆستایەتی و دوژمنایەتی

ئامادەکردنی :

دابان تەوحیدی

وانـەی یەکەم (1)

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ، والحمد لله رب العالمين ، والعاقبة للمتقين ، والصلاة والسلام على عبده ورسوله وأمينه على وحيه وخليله وصفوته من عباده نبينا وإمامنا وسيدنا محمد بن عبدالله ، وعلى آله وأصحابه ، ومن سلك سبيله ، واهتدى بهداه إلى يوم الدين .

أما بعد.

پێناسەی " الولاء " لەڕووی زمانەوانیدا:

الولاء : بنچینەکەی لە فعل دا (ولي)ە ، دەلالەت دەکات لەسەر نزیک بوونەوە ، إبن فارس وای فەرمووە لە [معجم]ەکەی.

داتاشراو (اشتقاقات)ەکانی وشەی " الولاء " لە زمانەوانیدا:

(الولي ، المولى ، الوالي ، الموالي ، الولاء ، الموالاة ، الولاية ، التولي)

وە " الولایة " بە فەتحە و كەسرەی سەر واو ەكە دەخوێندرێتەوە: {مَالكم مَن ولايتهم من شيّء}.واتە : بۆ ئێوە نییە هیچ جۆرە دۆستایەتییەكیان بكەن. [سورەتی الأنفال : ٧٢ . تەفسیری پوختە]

بە كەسرە و فەتحە دەخوێندرێتەوە ، وە هەردووكیشیان بە واتای سەرخستن و پشتگیری كردن دێت ، وە هەر لەمەشەوە ناوی " ولایة " لە شارێک نراوە چونكە خەڵكەكەی لە یەكتر نزیكن و یەكتری سەردەخەن ، وە ناوی " الوالي "یش لە حاكم و فەرمانڕەواكەی نراوە چونكە ئەو نزیكە لێیانەوە وە هەروەها هەوڵی سەرخستنیان دەدات.

وە " الولي " : ناوێكە لە ناوەكانی الله عز وجل ، وە ماناكانی " الولي " بریتییە لە : دۆست و پشتیوان و سەرخەر و نزیک و سەرپەرشتیكار.

❄ ئەو واتایانەی كە دەلالەت لەسەری دەكات لە ووشەی " الولاء " لە زمانەوانیدا :

خۆشەویستی ، سۆز و بەزەیی ، ڕازی كردن ، گوێڕایەڵی كردن ، شوێن كەوتن ، سەرخستن ، یارمەتی دان ، هاوكاری كردن ، نزیک بوونەوە ، هاوپەیمانی كردن ، هاوەڵایەتی كردن ، وە هەموو ئەو واتایانەی لێ وەرگیراوە هەروەها پێكهاتووە لە واتای شەرعی.

پێناسەی " الولاء " لە زاراوە و دەستەواژەی شەرعیدا: هەرشتێک كە ڕوودات و بە دەست بهێنرێت لەنێوان بەندەكان لە : یەكتر خۆشویستن و سۆز و بەزەیی دەربڕین بۆ

یەکتر وە سەرخستنی یەکتر وە هاوکاری و یارمەتی دانی یەکتر وە لەیەک نزیک بوونەوە و هاوپەمانی بەستن لەگەڵ یەکتر و لەگەڵ یەک بوون بە برا وە ڕازی بوون لە یەکتر وە گوێڕایەڵی کردن و ئامۆژگاری کردنی یەکتر و هاوڕێیەتی کردنی و برادەرایەتی کردن وە پەیوەندی بەستن و شوێنکەوتن و لایەنگیری کردن و میهرەبان بوون و ڕێزگرتن ، وە هەموو ئەو شتانەی کە پێویستە هەبێت لەنێوانیان لە خۆشەویستی دا، وە سەرخستن لە پێناوی دیندا وە لەبەر ووشەی تەوحید دا.

جا واجبە لەسەر مرۆڤی موسلمان کە پشتیوانی و دۆستایەتی ئیمانداران بکات وە دوور بکەوێتەوە و وازبهێنێت لە دۆستایەتی کردنی کافران ، وە لە گەورەترینی حەڕام کراوەکان لەدوای شیرک دۆستایەتی کردنە لەگەڵ دوژمنە بێ باوەڕەکان بە اللە وە دوژمنایەتی کردنی أولیاء ە باوەڕدارەکانە بە اللە.

جا واجبە لەسەر موسلمانان کە هەندێکیان لەگەڵ هەندێکی تریان وەک یەک لاشە وابن ، جا دەبێت ببنە برا لەگەڵ یەکتر و یەکتری سەربخەن هەروەکو چۆن پەروەردگار و پێغەمبەرەکەیان فەرمانیان پێ کردووە:

(المسلم أخو المسلم) واتە : موسلمان برای موسلمانە ، وە (المؤمن للمؤمن كالبنيان) واتە : ئیماندار بۆ ئیماندار وەک خانوو وایە.

{لَّا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ} واتە : نابێت ئیمانداران ، کافران بکەنە پشت و پەناو یارو یاوەری خۆیان لەجیاتی ئیمانداران.

❄ پێناسەی " البراء " لە زمانەوانیدا:

البراء دژی الولاء ە ، جا الولاء و دۆستایەتی بریتییە لە نزیک بوونەوە دژی دوژمنایەتیە کە ئەویش بریتییە لە دوور کەوتنەوە.

وە " البراء " بریتییە لە: ڕزگاربوون و خۆ بە دوور گرتن و دوورکەوتنەوە و پێچەوانە کردن و ناکۆکی کردن و گۆشە گیربوون و واز لێ هێنان.

وە هەروەها لە ماناکانی " البراء " بریتییە لە پچڕاندنی دۆستایەتی و پشتیوانی و خۆشەویستی و سۆز و بەزەیی و سەرخستن.

پێناسەی " البراء " لە شەرعدا: هەموو ئەو شتانەی کە واجبە ئەنجامدانی لەگەڵ کافر لە ڕق لێ بوونەوە و دوژمنایەتی کردن.

لە بەڵگەکانی شەرعدا ماناکانی " الولاء والبراء " هاتووە:

لەوانیش : خۆشویستن و مەوەددە و سۆزو بەزەیی و دۆستایەتی و پشتیوانی و موالات ، وە ڕق لێ بوونەوە و خۆ بەری کردن و دوژمنایەتی و ڕکە بەرایەتی.

وە موالات و معادات زانراوە واتا و گەڕانەوەی بۆ عرف : شەریعەت ڕوونی کردوەتەوە حەقیقەتی موالات و معادات ، هەروەکو چۆن حەقیقەتی عورفی و لوغەوی دەلالەت دەکات لەسەر ئەمە لەگەڵ حەقیقەتی شەرعی ، جا ئەم لەفزانە گەڕانەوەی بۆ عورفە ، لەڕووی ئەوەی کە ماناکەی بزانرێت نەوەک پێویستی بە تەعریف بێت ، جا هەموو

کەسێکی عاقڵ و ژیر دەزانێت کە فوڵان دۆستایەتی بۆ ئەو کەسە هەیە بە کردارەکانی وە کەسێکی تریش دوژمنایەتی بۆ هەیە ، جا ئەم کارە پێویستی بە قیاس و تێڕامان نییە ، جا دۆستایەتی کردنی کافران یان دوژمنایەتی کردنیان دەزانرێت لە ڕێگای کردەوەدا لە ڕووکەشیدا بە تەنها بە ئەنجامدانی ، جا ناکرێت کە نادیار بێت لە مرۆڤی عاقڵ حاڵی دۆستایەتی کردن لە دوژمن دا.

وانـەی دووەم②

"الولاء و البراء " بەڕاستی دۆستایەتی و دوژمنایەتی ڕوکنێکە لە ڕوکنەکانی عەقیدە ، وە مەرجێکە لە مەرجەکانی ئیمان و باوەڕ ، زۆرێک لە خەڵکی بێ ئاگان لەمە وە هەندێک لە خەڵکیش ئەمەیان پشتگوێ خستووە بۆیەش کارەکانیان لێ تێکەڵ بووە و زۆر بە زایەدار بوونە.

وە واتای " الولاء " : بریتییە لە خۆشویستنی الله تعالى و پێغەمبەرەکەی و هاوەڵان و ئیماندارە موەحیدەکان و سەرخستنیان.

وە " البراء " : بریتییە لە ڕق لێ بوونەوە لە هەرکەسێک کە پێچەوانە و مخالفی الله تعالى و پێغەمبەرەکەی و هاوەڵان و ئیماندارە موەحیدەکان دەکات ، لە کافر و موشریک و مونافق و بیدعەچی و فاسق و تاوانبارەکان.

❄ جا هەموو ئیماندارێکی موەحید کە مولتەزیم و پابەندە بە فەرمان و نەهی و ڕێگریەکانی شەریعەت ، ئەوا واجبە خۆشویستنی و موالات کردن و دۆستایەتی و سەرخستنی.

وە هەر کەسێکیش کە لەمەدا پێچەوانە بوو ئەوا واجبە خۆ نزیک کردنەوە بۆلای الله تعالى بە ڕق لێ بوونەوەی و دوژمنایەتی کردنی و جیهاد کردنی بە دڵ و بە زمان بە گوێرەی توانا و تاقەت و گونجان ، الله تعالى دەفەرموێت: {والمؤمنون والمؤمنات بعضهم أولياء بعض }

واتە : پیاوان و ئافرەتانی باوەڕدار هەندێکیان یارمەتی دەر و خۆشەویستی هەندێکی تریانن .

وە دۆستایەتی و دوژمنایەتی بەهێزترین دەستگری ئیمان و باوەڕە کە ئەویش بریتییە لە أعمال و کردەوەکانی دڵ بەڵام مقتضیات و پێویستیەکانی لەسەر زمان و ئەندامەکان دەردەکەوێت ، پێغەمبەر (ﷺ) لە فەرموودەیەکی صەحیح دەفەرموێت: (من أحب لله وأبغض لله ، وأعطى لله ومنع لله ، فقد استكمل الإيمان) [أخرجه أبو داود]

واتە : هەرکەسێک خۆشەویستی (بۆ کەسێک یان شتێک) لەبەر الله بێت وە ڕق لێبوونی (بۆ کەسێک یان شتێک) لەبەر الله بێت ، وە شت بەخشین و شت گرتنەوەیشی هەر لەبەر الله بێت ئەوا بەڕاستی ئەو کەسە ئیمانی کامڵ و تەواوە.

وە پلەو پایەی عەقیدەی الولاء والبراء لە شەرعدا زۆر گەورەیە ، لەوانیش:

یەکەم : الولاء والبراء بەشێکە لە واتای شەهادە هێنان ، کە ئەویش ووتنی : (لا إله) کە نیوەی (لا إله إلا الله)یە ، جا ماناکەی بریتییە لە بەرائەت و خۆ بەری کردن لە هەموو ئەو شتانەی کە لە شوێنی الله دەپەرسترێت.

دووەم : الولاء والبراء مەرجێکە لە ئیمان و باوەڕدا ، هەروەکو چۆن الله تعالى فەرموویەتی: {تَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنفُسُهُمْ أَن سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ * وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ}

واتە : ئەبینی (ئەی موحەممەد (صلى الله عليه وسلم)) زۆربەیان دۆستایەتی ئەکەن لەگەڵ ئەوانەی بێ باوەڕ بوون ، بێگومان زۆر بەد و خراپە ئەوەی کە پێشیان خست بۆ خۆیان (کردویانە) کە هۆی خەشم و قینی الله بوو لێیان وە ئەوانە لە سزای دۆزەخدا بێ برانەوە دەمێننەوە * وە ئەگەر ئەوانە بڕوایان بهێنایە بە الله و پێغەمبەر و ئەو بەرنامەیەی کە نێراوەتە خوارەوە بۆ سەری ، ئەو بێ بڕوایانەیان نەدەکرد بە دۆست و برادەر بەڵام زۆربەیان لە ئاین دەرچوون و یاخین لە الله. [سورەتی المائدة : ٨٠ , ٨١ ـ تەفسیری پوختە]

سێیەم : ئەم عەقیدە و بیرو باوەڕە بەهێزترین دەستگری ئیمان و باوەرە ، لەکاتێکدا کە ئیمامی أحمد لە مسند ـەکەی ڕیوایەتی کردووە لە البراء ی کوڕی عازب (الله لێی ڕازی بێت) کە فەرموویەتی : رسول الله (ﷺ) دەفەرموێت: (أوثق عرى الإيمان الحب في الله والبغض في الله) واتە : بە هێز ترین دەست گری ئیمان خۆشەویستیە لە پێناوی الله وە ڕق بوونەوەیە لە پێناوی الله.

الشيخ سليمان کوڕی عبدالله کوڕی محمدی کوڕی عبدالوهاب (رەحمەتی الله لێیان بێت) دەفەرموێت: (فهل يتم الدين أو يُقام عَلَم الجهاد أو علم الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر إلا بالحب في الله والبغض في الله ، والمعاداة في الله ، والموالاة في الله ، ولو كان الناس متفقين على طريقة واحدة ، ومحبة من غير عداوة ولا بغضاء ، لم يكن فرقانًا بين الحق والباطل ، ولا بين المؤمنين والكفار ، ولا بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان)

واتە : جا ئايا دين تەواو و كامل دەبێت ياخود ئاڵای جيهاد يان ئاڵای فەرمان كردن بە چاكە و نەهی كردن لە خراپە بەرپا دەبێت مەگەر بە خۆشويستن لەپێناوی الله و ڕق لێ بونەوە لەپێناوی الله نەبێت ، وە دژايەتی لەپێناوی الله و دۆستايەتی لەپێناوی الله ـدا نەبێت ، جا ئەگەر خەڵكی هەموويان يەک دەنگ بوونايە كە لەسەر يەک ڕێچكە بن ، وە خۆشويستن بەبێ دوژمنايەتی و ڕق و كينە بوايە ، ئەوا هيچ جياوازيەک نەئەبوو لەنێوان حەق وباطل ـدا ، وە لەن ێوان ئيمانداران و كافراندا ، وە لەنێوان دۆستانی الله و دۆستانی شەيطان.

چوارەم : الـولاء والبراء هۆكارێكە بۆ چێژتنی شيرينی ئيمان و چێژی يەقين و دڵنيايی ، لەكاتێكدا لە پێغەمبەرەوە هاتووە (ﷺ) كەوا فەرموويەتی: (ثلاث من وجدهن وجد حلاوة الإيمان : أن يكون الله ورسوله أحب إليه مما سواهما ، وأن يحب المرء لا يحبه إلا لله ، وأن يكره أن يرجع إلى الكفر بعد أن أنقذه الله منه كما يكره أن يقذف في النار) [متفق عليه]

واتە : هەركەسێک ئەم سێ شتەی تێدا بێت ئەوا تام و چێژی باوەڕی كردووە ، پێويستە كەوا خۆشەويستی الله و پێغەمبەرەكەی لە هەموو شتێک خۆشەويستتر بێت لەلای ، وە كەسێكی خۆشويست تەنها لەبەر ڕەزامەندی الله بێت ، وە پێی ناخۆش بێت كە واز لە ئيسلام بێنێت و بگەڕێتەوە بۆ كوفر لەدوای ئەوەی كە الله ڕزگاری كردووە لە كوفر ، هەروەكو چۆن پێی ناخۆشە كە فڕێ بدرێتە ناو ئاگرەوە.

وانـەی سێـیەم ③

❄ سووربە لەسەر عەقیدەی ولاء و براء ، وە نەکەی کەمتەرخەمی بکەیت لەمەدا ، چونکە بەهۆی ئەمەوە الله تعالی پیسەکان لە پاکەکان جیاواز دەکاتەوە ، وە بەهۆی ئەمەوە زۆر ئەبێت جوندیەکان کە خاوەنی عیزەت و ڕق و خۆ ئامادە کردن و زەخیرەن ، وە بەهۆی ئەمەشەوە سەردەکەون ، وە هەر بەهۆی ئەمەوەیە بوویت بەو موسلمانەی کە تۆ ئەمڕۆکە لەسەریت.

بەڕاستی لە پێویستیەکانی ئیسلامەتیە کە مرۆڤ دۆستایەتی بکات لەپێناوی الله وە دوژمنایەتیش بکات لەپێناوی الله ، پاڵپشتیش بۆی ووتەی الله تعالی یە کە فەرموویەتی: {لا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُوْلَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُوْلَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ } واتە : کەسانێکت دەست ناکەوێ کە باوەڕیان هەبێت بە الله و بە ڕۆژی دوایی کە دۆستایەتی بکەن لەگەڵ ئەوانەی دژایەتی الله و پێغەمبەری الله دەکەن ، هەر چەندە ئەو دوژمنانەش باوکیان بن یان کوڕ و برا و خزمیان بن ، ئەوانە الله باوەڕی لە دڵیاندا چەسپاندووە وە پشتیوانی کردوون بە گیانێك لە لایەن خۆیەوە ، وە دەیانخاتە بەهەشتانێکەوە کە جۆگە ئاوی زۆر دەڕوات بەژێر درەختەکانیاندا بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە ، الله لێیان ڕازی بووە ئەوانیش لە الله

ڕازی بوون ، ئەوانە حیزب اللە ن ئاگادار بن کە تەنها حیزب اللە ڕزگار و سەرفرازن .[سورەتی المجادلة : ٢٢ .تەفسیری پوختە]

ئێمە گەلێکین کە اللە تعالی بە ئیسلام بە عیززەت و بە شکۆی کردین جا هەرگیز بە بێجگە لە ئیسلام بە عیززەت نابین ، وە کۆتایی ئەو ئوممەتە چاک نابێت تەنها بەوەی کە سەرەتای ئەو ئوممەتەی پێ چاک کرا ، وە هیچ کەسێک بە عیززەت نابێت بە دینەکەی تەنها کەسێک نەبێت کە تەحقیقی تەوحیدی کردووە وە ولاء و براء ی بە زیندوویی ڕاگرتووە وە لێی بەدەر کەوتبێت و پێیەوە پابەند بێت لە تەواوی کارو بارەکانی ژیانی و هەڵگەڕانەوەی بارەکانی لە خۆشی و ناخۆشیدا.

﴿ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ ﴾

واتە : ئێمە بێزار و بەرین لە ئێوە وە لەو شتانەش کە دەیان پەرستن لە جیاتی اللە ، ئێمە باوەڕمان نییە بە (ئایینی) ئێوە ، وە پەیدا بوو لە نێوان ئێمە و ئێوەدا دوژمنایەتی و کینە بۆ هەمیشە تا کاتێك کە بڕوا بە اللە ی تەنیا دەهێنن. ...

جا لێرەدا شێوازی ولاء و براء دەردەکەوێت لە دیارترینی ماناکانی ، بۆیە مرۆڤی موسلمان سروشتی خۆی وایە کە ڕقی لە دوژمنانی اللە تعالی و دۆستانی شەیتان دەبێتەوە کە اللە تعالی لەم بارەیەوە فەرموویەتی: ﴿ إِنَّ الشَّيطانَ لَكُم عَدُوٌّ فَاتَّخِذوهُ عَدُوًّا إِنَّما يَدعو حِزبَهُ لِيَكونوا مِن أَصحابِ السَّعيرِ ﴾

واتە : بەڕاستی شەیتان دوژمنی ئێوەیە دەی کەواتە ئێوەش بە دوژمنی خۆتانی دابنێن بێگومان ئەو (شەیتان) تاقم و کۆمەڵەکەی بانگ دەکات بۆ ئەوەی ببنە هاوەڵانی ئاگری هەڵگیرساوی دۆزەخ. [سورەتی فاطر : ٦ .تەفسیری پوختە]

جا ئەگەر برایەتی ئینسانی هەبێت هەروەکو چۆن دەڵێن ئەمە دیارترینی جۆرەکانی برایەتیە لەکاتێکدا ئەمە بە مانای یەکسانی کەسێکی موەحیدە لەگەڵ موشریکێک ، وە ئەمەش نە عەقل قبوڵی دەکات و نە شەریعەتەکانیش دانیان بەمە ناوە ، چونکە مرۆڤ خاوەنی عەقڵ و بیرو باوەڕی خۆیەتی ، وە نەوەک مرۆڤ بە وەسف کردنی بێت بە کەسێکی زیندەوەر.

الله تعالی دەفەرموێت: ﴿ هُوَ الَّذي خَلَقَكُم فَمِنكُم كافِرٌ وَمِنكُم مُؤمِنٌ وَاللَّهُ بِما تَعمَلونَ بَصيرٌ ﴾ واتە : الله ئەو زاتەیە کە ئێوەی دروست کردووە ئینجا هەندێکتان بێ باوەڕ و هەندێکی تریشتان باوەڕدارن ، وە الله بینایە بەهەر شتێك کە ئەنجامی دەدەن.

[سورەتی التغابن : ٢]

جا مرۆڤی موسلمان مداهنە ناکات و نەرمی نانوێنێت و تەنازول و سەر دانەواندن ناکات لە دینەکەی بۆ ئەوەی موشریکان ڕازی بکات ، بێگومان الله تعالی شایەنترە بەوەی کە لە خۆی ڕازی بکات ، الله تعالی دەفەرموێت: ﴿ وَدّوا لَو تُدهِنُ فَيُدهِنونَ ﴾ واتە : ئاواتە خوازن کە تۆ نەرمی بکەیت (لە ئایەنەکەتدا) دەربارەی بیرو باوەڕەکەت ، جا ئەوانیش - ئەو حەلە - نەرمیت لەگەڵ بکەن و ڕێککەون ، واتە : ئەگەر هەر تۆزقاڵێك

لێیان نزیك ببیتەوە و دەست لە بەرنامەکەت شل بکەیت ، ئەوانیش ئامادەن گوێرایەڵ بن! [سورەتی القلم : ٩ .تەفسیری ڕامان]

جا لێرەدا واجبە لەسەر مرۆڤی موسلمان کە بچێتە پاڵ کۆمەڵی موەحیدان و ئیسلامەتیەکەی پاک بکاتەوە و شانازی بە دینەکەیەوە بکات و بەرگری بکات لە عەقیدە و بیرو باوەڕەکەی هەموو ئەمانەش دەبێت ئەنجام بدات حەسەب شوێن و جێگای خۆی .

الشیخ عبداللطیف کوڕی عبدالرحمن آل الشیخ دەفەرموێت: ڕەنگە مرۆڤ هەبێت کە ڕقی لە شیرک ببێتەوە ، وە تەوحیدیشی خۆش بوێت ، بەڵام لێرەدا کەم و کوڕی و خەلەلێک دەهێنێت لەدوای ئەمەوە لە ڕووی نەبوونی بەڕائەت و خۆبەری نەکردن لە موشریکان ، وە لەڕووی وازهێنان لە دۆستایەتی و سەرخستنی ئەهلی تەوحید ، جا بەم هۆیەوە دەبێتە کەسێکی شوێنکەوتەی هەواو ئارەزووی ، داخیل بە شیرک دەبێت لە بەش و شتێکدا کە دینەکەی و ئەوەشی بینای کردووە دەیڕوخێنێت ، دەبێتە وازهێنەر لە تەوحید " أصولا وشعبًا " ، ئیمانەکەی جێگیر نابێت لەگەڵیدا بەو شتەی کە پێی ڕازی بووە ، چونکە خۆشویستن و ڕق لێ بوونەوەی نییە لەپێناوی الله دا ، وە دژایەتی ناکات و دۆستایەتی ناکات لەپێناوی الله ، وە هەموو ئەمەش وەردەگیرێت لە شایەتیدان بە لا إله إلا الله [الدرر السنية : 396/8].

وە هەروەها الشیخ عبد الرحمن کوڕی حسن آل الشیخ (رەحمەتی الله لێی بێت) دەفەرموێت: أصلی دینی ئیسلام بریتییە لە ناسینی شیرک و بەڕائەت کردن لێی و ئینکاری کردنی و دژایەتی کردنی ئەهلەکەی ، وە ناسینی تەوحیدە لەسەر حەقیقەتی خۆی و قبوڵ کردنی و خۆشویستنی و دۆستایەتی کردنی ئەهلەکەی.

[مجموعة الرسائل والمسائل النجدية : 59/2]

ئیمامی إبن تیمیة (رەحمەتی الله لێی بێت) دەفەرموێت:

أصلی دینی ئیسلام بریتییە لەوەی کە خۆشەویستی لەبەر الله بێت و ڕق لێ بوونەوەش لەبەر الله بێت ، وە دۆستایەتی کردن لەبەر الله و دژایەتی کردن لەبەر الله بێت وە هەروەها عیبادەت و بەندایەتی کردنی الله...

وە ئەمەش بە شوێنکەوتنی رسول الله دەبێت (ﷺ) ئەوەی کە ئەو فەرمانی پێ کردووە ئەوا الله فەرمانی کردووە وە ئەوەشی کە نەهی لێ کردووە ئەوە الله نەهی کردووە وە دژایەتی کردنی ئەو دژایەتی کردنی الله یە وە گوێڕایەڵی کردنی ئەو گوێڕایەڵی کردنی الله یە وە سەرپێچی کردنی ئەو سەرپێچی کردنی الله یە.

[منهاج السنة النبوية: 64/3]

وانـەی چـوارەم④

ئیمامی محمدی کوڕی عبدالوهاب (رەحمەتی الله لێی بێت) دەفەرموێت :

فنهى سبحانه المؤمنين عن اتخاذ اليهود والنصارى أولياء ، وأخبر أن من تولاهم من المؤمنين فهو منهم ، وهكذا حكم من تولى الكفار من المجوس وعباد الأوثان ، فهو منهم.

[الدررالسنية : ١٢٧/٨]

واتە : الله سبحانە وتعالى نەهی کردووە لەوەی کە یەهود و نەصارا بکرێتە دۆست و پشتیوان ، وە هەروها الله تعالى هەواڵی پێ داوین کە هەرکەسێک لە ئیمانداران دۆستایەتی و پشتیوانیان بکات ئەوا ئەویش لەوانە ، ئا بەم شێوەیە حوکمی ئەو کەسەی کە دۆستایەتی کافران دەکات لە مەجوس و بت پەرستەکان ، ئەوا ئەویش دەبێتە یەکێک لەوان و حسابی ئەوانی بۆ دەکرێت.

وە هەروەها فەرموویەتی: الرضا بالكفر كفر ، وموالاة الكفار كفر. [الدرر السنية ١٠/ ٣٨] واتە : ڕازی بوون بە کوفر کوفرە ، وە دۆستایەتی کردنی کافرانیش کوفرە.

وە فەرموویەتی: وأنت يا من منّ الله عليك بالإسلام وعرفت أن ما من إله إلا الله ، لا تظن أنك إذا قلت هذا هو الحق وأنا تارك ما سواه لكن لا أتعرض للمشركين ولا أقول فيهم شيئاً لا تظن أن ذلك يحصل لك به الدخول في الإسلام ، بل لابد من بغضهم وبغض من يحبهم ومسبتهم ومعاداتهم كما قال أبوك إبراهيم : { إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا

تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ}، ولو يقول رجل أنا أتبع النبي وهو على الحق لكن لا أتعرض للات ولا أتعرض أبا جهل وأمثاله ما عليّ منهم لم يصح إسلامه. [الدرر السنيه : ١٠٩/٢]

واته : تۆ ئەی ئەوکەسەی الله منەتی بەسەردا کردووی بە ئیسلامەتی ، وە زانیوتە کە هیچ پەرستراوێک شایستەی پەرستن نییە بەحەق جگە لە الله نەبێت ، وا گومان نەبەیت ئەگەر تۆ گوتت : ئەم تەوحیدە حەقە ، وە من وازم هێناوە لە هەرشتێک کە بێجگە لە الله دەپەرسترێت ، بەڵام پشت هەڵناکەم لە موشریک و هاوبەشدانەران ، وە هیچ شتێک لەبارەیانەوە ناڵێم ، جا وا گومان نەبەیت کە تۆ هاتویتەتە ناو ئیسلامەوە بەڵکو کاتێ دێیتە ناو ئیسلامەوە کە ڕقایەتی هاوبەشدانەران بکەیت و ڕقت لەوەش بێ کە خۆشیانی ئەوێ ، وە پێویستە سوکایەتیان پێ بکەیت ، وە دوژمنایەتیان بکەیت ، هەروەکو چۆن باوکت إبراهیم (علیه السلام) فەرمووی:

(ئێمە بێزار و بەرین لە ئێوە وە لەو شتانەش کە دەیان پەرستن لە جیاتی الله ، ئێمە باوەڕمان نییە بە (ئایینی) ئێوە ، وە پەیدا بوو لە نێوان ئێمە و ئێوەدا دوژمنایەتی و کینە بۆ هەمیشە تا کاتێك کە بڕوا بە الله ی تەنیا دەهێنن)

جا ئەگەر پیاوێک بڵێت من شوێن پێغەمبەر (ﷺ) ئەکەوم و هەر ئەوم پێ هەقە بەڵام پشت ناکەم لە لات و أبو جهل و هاوشێوەکانی ، وە من هەقم پێیانەوە نییە ، ئەوا ئەو کەسە ئیسلامەتیەکەی صحیح و درووست نییە.

وه فەرموویەتی: ومعنى الكفر بالطاغوت أن تتبرأ من كل ما يعتقد فيه غير الله وتشهد عليه بالكفر والضلال وتبغضه ولو كان أباك أو أخاك [مجموعة الرسائل : ٤/ ٣٣].

واته : وه مانای کوفرکردن به طاغوت ئەوەیە کە : خۆت بەری بکەیت لە هەرشتێک کە خەڵکی باوەڕیان پێیەتی لە غەیری الله وه شایەتی بدەیت بەسەریدا بە کوفر و بێ باوەڕی و گومڕایەتی وه ڕق لێ بوونەوەی ئەگەرچی باوکت یان برات بێت.

وه فەرموویەتی: زۆرێک لەوانەی کە بانگەوازی بۆ دین دەکەن کەچی لە " لا إله إلا الله " تێنەگەیشتوون و نازانن ، ئەگەرنا ئەوەی کە موسلمانان هەڵیان گرتبوو لە ئارام گرتن لەسەر ئەمەدا و لە سزا و ئەشکەنجە و زیندانی کردن و لێدان و کۆچ کردن بۆ حەبەشە لەگەڵ ئەوەی کە پێغەمبەر (ﷺ) بە بەزەییترینی خەڵکی بوو ئەگەر ڕوخسەتێکی بۆیان بەدی کردبوا ئەوا ڕوخسەتی ئەدا پێیان. [مجموعة التوحيد : 19]

وه فەرموویەتی: تمسكوا بأصل دينكم ، أوله وآخره ، أُسِّهِ ورأسه ، وهو شهادة أن " لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّه "، واعرفوا معناها ، وأَحِبُّوْا أهلها ، واجعلوهم إخوانكم ولو كانوا بعيدين ! واكفروا بالطواغيت ، وعادوهم ، وأبغضوا من أحبهم ، أو جادل عنهم ، أو لم يكفرهم ، أو قال : " ما علي منهم "، أو قال : " ما كلفني الله بهم "، فقد كذب هذا على الله وافترى ! بل كلفه الله بهم ، وفرض عليه الكفر بهم والبراءة منهم ، ولو كانوا إخوانه أو أولاده!!! فالله الله ! تمسكوا بأصل دينكم ؛ لعلكم تلقون ربكم لا تشركون به شيئا. [الدرر : ١١٩/٢].

واته : دەست بگرن بە أصلی دینەکەتانەوە ، سەرەتا و کۆتاییەکەی ، ئەساسەکەی و سەرەکیەکەی ، ئەویش شایەتی دانە بە (لا إله إلا الله) وە ماناکەی بزانن ، شوێنکەوتووانیتان خۆش بوێت ، ئەوان بکەن بە برای خۆتان ، با زۆریش لێتانەوە دووربن لە ڕەچەڵەکدا.

وە کوفر بکەن بە طاغوتەکان ، وە دوژمنایەتیان بکەن و ڕقتان ببێتەوە لێیان ، وە ڕقتان لەوانەش ببێتەوە کە طاغوتەکانیان خۆش دەوێت ، یان ئەوانەی کە بەرگریان لێ دەکەن و مشتومڕیان لەسەر دەکەن ، یان ئەوانەش کە تەکفیریان ناکەن ، یان ئەوانەش کە دەڵێن جا من حەقم چییە بەسەریانەوە ، یان دەڵێن الله داوای لێم نەکردووە (کە تەکفیریان بکەم و ڕقم لێیان بێتەوە) ، ئەوا ئەم کەسە درۆی بە دەم الله کردووە و درۆیەکی گەورەی هەڵبەستووە ، بەڵکو الله داوای لێ کردووە و فەرزی کردووە لەسەری کە کوفریان پێ بکات و بەرائەت بکات لێیان ، جا با برا و نەوەکانی خۆشی بن.

جا لەبەر الله دەست بگرن بە أصل ی دینەکەتانەوە ، بە ئومێدی ئەوەی بگەن بە لیقای پەروەردگاری خۆتان و هیچ شەریکی بۆ دانەنێن.

وە فەرموویەتی: بل لا يصح دين الإسلام إلا بالبراءة من هؤلاء . أي الطواغيت . المعبودون من دون الله - وتكفيرهم{ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىَ لاَ انفِصَامَ لَهَا} [الدرر ١٠/٣]

واتە : بەڵکو دینی ئیسلام صحیح نابێت تەنها بە بەڕائەت و خۆ بەری کردن نەبێت لەم طاغوتانە . لە هەموو پەرستراوێک لە شوێنی الله . و تەکفیر کردنیشیان ، الله تعالى دەفەرموێت: {فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىَ لاَ انفِصَامَ لَهَا} واتە : جا ئەوەی باوەڕی نەبێت بە . طاغوت . (کە بریتیە لە : هەموو ڕێگە و ڕێباز و هێز و بەرنامە و لادان و بتێک) و باوەڕی دامەزراو بهێنێت بە الله ، جا بێگومان ئەوکەسە دەستی گرتووە بە بەهێزترین هۆکاری ڕزگارییەوە ، شوێن دامەزراوترین بیروباوەڕ کەوتووە ، کە هیچ پسان و هەڵوەشاندنەوەیەکی بۆ نییە و هەمیشە پتەو و دامەزراوە. [سورەتی البقرة : 256 . تەفسیری ئاسان]

وە هەروەها فەرموویەتی: أصل دين الإسلام وقاعدته أمران:

الأول : الأمر بعبادة الله وحده لا شريك له ، والتحريض على ذلك والموالاة فيه وتكفير من تركه.

الثاني : الإنذار عن الشرك في عبادة الله والتغليظ في ذلك والمعاداة فيه ، وتكفير من فعله ، فلا يتم مقام التوحيد إلا بهذا.

واتە : ئەصلی دینی ئیسلام و بناغەکەی دوو شتە:

یەکەم : فەرمان کردن بە عیبادەت کردنی الله تعالى بە تاک و تەنهایی و بێ شەریک ، هەروەها هاندان لەسەریەوە و پشتیوانی کردنی ، وە کافرکردنی هەرکەس کە وازی لێ دەهێنێت.

دووەم : ئاگەدار كردنەوە لە شيرك لە عيبادەت كردنى الله تعالى دا ، هەروەها توند و تيژى نواندن بەرامبەرى و بەربەرەكانى كردنى ، وە كافر كردنى هەركەس كە ئەنجامى ئەدا ، جا مەقام و پێگەى تەوحيد تەواو نابێت تەنها بەمە نەبێت.

وانـەی پێـنجـەم⑤

❄ الشیخ عبدالرحمن حسن دەفەرموێت: الله تعالی سەرزەنشت کردن و توڕە بوونی خۆی لێیان نوسیوە لەسەر ئەو کەسانەی کە دۆستایەتی کافران دەکەن ، وە مانەوە لە سزا و ئەشکەنجە ، وە ئەمەشی دووپات کردوەتەوە بە جۆرەها دووپات کردنەوە ، پاشان باسی ئەو کەسانەی کردووە کە وەصفیانی پێ کردووە بە نەفی کردنی ئیمان بە الله و پێغەمبەر و ئەو قورئانەشی کە دابەزیوەتە سەری.

کە الله تعالی فەرموویەتی: {بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا * الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أولياء} واتە : موژدە بدە بە دوو ڕووەکان بەوەی کە بەڕاستی سزایەکی بە ئازاریان بۆ هەیە * ئەوانەی کە بێ باوەڕان بە دۆست و خۆشەویستی خۆیان دادەنێن بێجگە لە ئیمانداران. [الدرر ٨/ ١٧٣]

وە هەروەها فەرموویەتی دەربارەی ئەم ووتەیەی الله تعالی: {وَمَن يَتَوَلَّهُمْ مِنكُمْ فَإِنَّهُ منهم} واتە : ئەو کەسەی پشت بەوان ببەستێت ، ئەوە هەر لەوانە و (حسابی ئەوانی بۆ دەکرێت) [المائدة :51]

وە لەم ئایەتە و هاوشێوەکانی گەورەیی ئەم تاوانە دەزانیت ، وە لەم ئایەتە و بێجگە لەویش لەپێشی و دوای ئەویش کە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە ئەمە ڕیددە و هەڵگەڕانەوەیە لە ئیسلام ، ئەمەش زۆر جوان دەردەکەوێت بۆ کەسێک کە تەدەبور دەکات و لێی وورد دەبێتەوە. [الدرر ٨/ ١٨٨]

❄وه فەرموویەتی: زانایان ئیجماعیان هەیە و یەكدەنگن لە هاوەڵان و تابعین و لەوانەی دوای ئەوانیش لەسەر ئەوەی كە مرۆڤ نابێتە موسلمان تەنها بە خۆ داماڵین نەبێت لە شیركی گەورە و خۆبەری كردن لێی و لەو كەسەشی كە شیرك ئەنجام ئەدات ، وە ڕق لێ بوونەوەیان و دوژمنایەتی كردنیان بەگوێرەی هێز و توانا ، وە بە إخلاص و دڵسۆزیەوە كردەوەكان گشتی بۆ الله ئەنجام بدات [الدرر 11/ 545]

❄وه فەرموویەتی: بۆ ئەهلی تەوحید تەوحیدەكەیان تەواو نابێت تەنها بە دوورە پەرێزی و خۆ بەری كردن نەبێت لە موشریكان و دوژمنایەتی كردنیان و تەكفیر كردنیان. [الدرر ١١/ ٤٣٤]

❄وه فەرموویەتی: الله تعالى فەرزی كردووە بەڕائەت كردن لە شیرك و موشریكان ، وە كوفركردن پێیان و دوژمنایەتی كردنیان و ڕق لێ بوونەوەیان و جیهاد كردنیان، {فَبَدَلَ الَّذِين ظَلَمُوا قَوْلاً غَيْرَ أَلَذي قِيلَ لَهم} واتە : (كەچی ئەوانەی ستەمكار بوون (ئەوەی پێیان وترا بوو) گۆڕییان بە قسەیەك كە پێیان نەووترا بوو)

جا دۆستایەتی كردنیان و یارمەتی دانیان و پشتگیری كردنیان و سەرخستنیان بۆ موشریكان بەسەر ئیمانداران ، وە ڕق لێ بوونەوەیان لە ئیمانداران و جنێو پێدانیان لەپێناو ئەمەدا ، ئەوە هەموو ئەم كارانە هەڵوەشێنەرەوەی ئیسلامە ، هەروەكو چۆن قورئان و سوننەت بەڵگەن لەسەر ئەمە. [الدرر ٨/١٩٠]

وانـەی شـەشـەم⑥

وه هەروەها الشيخ عبدالرحمن حسن دەفەرموێت: دەربارەی ئايەتەكەی سورەتی (الممتحنة) :

جا هەركەسێک تەدەبور بكات و وورد بێتەوه لەم ئايەتانەدا ئەوا فێردەبێت و دەزانێت ئەو تەوحيدەی كه الله تعالى پێغەمبەرەكانی بۆی ڕەوان كردووه وه كتێبەكانی بۆی دابەزاندووه وه حاڵی پێچەوانەكارەكانيش دەزانێت لەوەی كه تووشی پێغەمبەران و شوێنكەوتووەكانيان بووه لەلايەن نەفام و لوت بەرز و دۆڕاوەكان ، هەروەها شێخمان فەرموويەتی (واته محمدی كوڕی عبدالوهاب) له تێڕوانينی بانگەوازی كردنی پەيامبەر (ﷺ) بۆ قورەيش كه به تەنها الله پەرست بن ، دەردەكەوت لێيان كه ناوبردنی خوداكانيان كه سود و زەرەری نييه ئەوا ئەمەيان به جوێن زانی به خوداكانيان.

جا ئەگەر ئەمەت زانی ئەوا دەزانيت كه مرۆڤ ئيسلامەتی بۆی جێگير نابێت ئەگەرچی الله ی به تاک و تەنها پەرست و وازيشی له شيرک هێنا تەنها ئەو كاتەی كه دوژمنايەتی و ڕق و كينەی موشريكەكان دەردەخات ، هەروەكو چۆن الله تعالى دەفەرموێت: {لا تجدُ قَوَمَا يُؤمنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخر يُوٓادُونَ مَنْ حَادَّ اللهُ وَرَسُوله} واته : كەسانێكت دەست ناكەوێ كه باوەڕيان هەبێت به الله و به ڕۆژی دوايی كه دۆستايەتی بكەن لەگەڵ ئەوانەی دژايەتی الله و پێغەمبەری الله دەكەن. [سورەتی المجادلة : ٢٢ . تەفسيری پوختە].

جا ئەگەر لەمە تێگەیشتی بە تێگەیشتنێکی چاک ئەوا دەزانیت کە زۆرێک لەو کەسانەی بانگەشەی دین دەکەن بەڵام لێی نازانێت ، ئەگەر ئەوەی کە موسلمانان هەڵیانگرتبوو لە ئارامگرتن لەسەر ئەمە لە ئەشکەنجە و گیران و کۆچکردن بۆ حەبەشە لەگەڵ ئەوەی کەوا پێغەمبەر (ﷺ) بە بەزەییترینی خەڵکی بوو ئەوە ئەگەر ڕوخسەتێکی بۆیان بەدی کردبوا ئەوا ڕوخسەت و مۆڵەتی پێیان دەدا ، جا بزانە الله تعالى چۆن ئایەتی بەسەریدا دابەزاند: {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ } واتە : هەندێ لەخەڵکی دەڵێن باوەڕمان بە الله هێناوە ئینجا کاتێ سزا بدرێ لەپێناوی الله دا (لەلایەن کافرانەوە) ئازار و سزای خەڵکی وەکو ئازارو سزای الله دادەنێ. [سورەتی العنكبوت : ١٠ .تەفسیری پوختە].

جا ئەگەر ئەم ئایەتە دەربارەی کەسانێک بێت کە بە زمانیان ئەمە بڵێن ئەی چجای بگات بە غەیری ئەمە "، واتە هەرکەسێک موافەقەیان بکات بە ووتە و کردەوە بەبێ ئەزیەت و ئەشکەنجە ، (چجای بگات بە) پشتگیری کردنیان و هاوکاری کردنیان و بەرگری کردن لێیان و لەو کەسانەشی کە موافەقەیان دەکەن وە نکۆڵی کردنی ئەو کەسەشی کە پێچەوانەیان دەکات هەروەکو چۆن ئەمەش واقیع ە و ڕوویداوە. "

وە فەرموویەتی : جا ئەمە حاڵی هاوەڵانی رسول الله بوو (ﷺ) وە لەوەی کە توشیان بوو لەلایەن موشریکەکانەوە لە سەختترین ئەزیەت و ئازار ، جا ئەمە لەکوێیە لە حاڵی ئەو مەفتونانەی کە پەلە دەکەن بۆ چوون بەدەم باطل ەوە وە دێن و دەچن بۆیان و خۆشیان دەوێن و مداهنەیان دەکەن و مەیلی دڵیان بۆیان دەچێت و بە گەورەیان

دادەنێن و مەدح و ستایشیان دەکەن ، جا ئەمان زۆر بەم ووتەیەی الله تعالی دەچن کە فەرموویەتی: { وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِم مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا } واتە : وە ئەگەر هێرش بهێنرایەتە سەریان لە هەموو لایەکی (مەدینە) وە ئینجا داوای کافر بوون و جەنگ کردنیان لێ بکرایە (دژ بەتۆ ئەی موحەممەد (صلی الله علیه وسلم)) داواکەیان بەجێ دەهێنا (و بەگوێیان دەکردن) وە ئەم داوایان دوا نەدەخست ماوەیەکی کەم نەبێت. [سورەتی الأحزاب : 14 . تەفسیری پوختە]

داوای ثەبات و خۆڕاگری لەسەر ئیسلامەتی لە الله تعالی دەکەین ، وە پەنا بە الله دەگرین لە گومڕایی فیتنەکان ئەوەی کە دیارە و ئەوەشی کە نادیارە [الدرر : ٨/ ١٢٤].

وانـەی حـەوتـەم (7)

❄ الشیخ سلیمان ی کوڕی عبداللە لە سەرەتای کتێبی [الدلائل] فەرموویەتی:

بزانە رەحمەتی اللە ت لێ بێت کە ئەگەر مرۆڤ موافەقە و ڕازی بوونی خۆی بۆ موشریکەکان دەرخست لەسەر دینەکەیان لەبەر ترسانی بێت لێیان وە یاخود لەبەر ڕازی کردنیان و خۆ نزیک کردنەوە بێت لێیان (مداراة) وە یاخود تەنازول کردن بێت بۆیان (مداهنة) بۆ بەرگری کردن و دوورخستنەوەی شەڕ و خراپەیان بێت ئەوا ئەو کەسە وەک ئەوان کافرە ، وە هەرچەندە ڕقی لە دینەکەیان ببێتەوە و ڕقی لەموشریکانیش ببێتەوە و ئیسلام و موسلمانانیشی خۆشبوێت ، ئەمەش لەکاتێکدایە کە هیچ شتێکی نەکردبێت تەنها ئەمە نەبێت ، چجای ئەگەر لە خاکێکدا بێت کە دەسەڵات و هێزی موشریکانی تێدا بێت و هاوکاری و یارمەتیان بدات و بچێتە ژێر گوێڕایەڵیان و موافەقە و ڕازی بوونی خۆی بۆیان دەربخات لەسەر دینە باطل ەکەیان وە کۆمەک و هاوکاریان بکات بە سەرخستن و ماڵ و دۆستایەتی کردنیان وە پچڕاندنی موالات و دۆستایەتی لەنێوان خۆی و لەنێوان موسلمانان وە ببێتە سەربازێک لە سەربازانی قوبەی سەر گۆڕەکان و شیرک و موشریکان ، لەدوای ئەوەی کە یەکێک بوو لە سەربازانی دڵسۆز و تەوحید ئەهلەکەی ، جا بەڕاستی هیچ موسلمانێک گومانی نییە لەوەی کە ئەو کەسە کافرە ، وە یەکێکە لەو کافرانەی کە دوژمنایەتیەکی سەخت و بەهێزی هەیە لەگەڵ اللە و پێغەمبەرەکەی (ﷺ) ، وە هیچ شتێکیش لەم حوکمە جودای ناکاتەوە تەنها کەسی زۆرلێکراو نەبێت (المکره) ، وە ئەویش ئەو کەسەیە کە

موشریکەکان بەسەریدا زاڵ دەبن و پێی دەڵێن : کوفر بکە یان ئەم کارە کوفریە بکە ئەگەرنا ئەم کارەت بەرامبەر ئەنجام دەدەین و دەتکوژین یان دەیگرن ئینجا سزا و ئەشکەنجەی دەدەن هەتاوەکو موافەقەیان دەکات ، جا لەم کاتەدا درووستە بۆی کە بە زمان موافەقەیان بکات لەگەڵ ئەمەشا دڵی ئارام بێت بە ئیمان و باوەڕ ، وە زانایان کۆدەنگن لەسەر ئەوەی کە هەرکەسێک قسەیەکی کوفری بکات بە گەڵتەوە ئەوا ئەو کەسە کافر دەبێت چجای ئەو کەسەی کە کوفر دەربخات لەبەر ترس و ئاوات و تەماعی بێت بۆ دونیا.

❄وە فەرموویەتی: ئەم ووتەیەی (وە دۆستایەتی کردن لەپێناوی الله دا) ئەمە ڕوونکردنەوەی ئەوەی تێدایە کە پێویستە خۆشویستن لە پێناوی الله دا بێت کە ئەویش بریتییە لە دۆستایەتی کردن لەپێناوی الله ، ئاماژەیە بۆ ئەوەی کەوا لەمەدا تەنها خۆشەویستی بەس نییە بەڵکو لەگەڵ ئەمەشدا پێویستی بەم موالات و دۆستایەتیانە هەیە کە لە پێویستیەکانی خۆشەویستیە وە ئەویش بریتییە لە سەرخستن و ڕێزگرتن و إحترام گرتن وە بوونی ئەمانە لەگەڵ کەسی خۆشویستراو لە ناخ و ڕووکەشدا ، وە ئەو ووتەیەی (وە دژایەتی کردن لەپێناوی الله دا) ئەمەش ڕوونکردنەوەی ئەوەی تێدایە کە پێویستە ڕق لێ بوونەوە لەپێناوی الله دا بێت کە ئەویش بریتییە لە دوژمنایەتی کردن لەپێناوی الله ، واتە دەرخستنی دوژمنایەتی بە کردەوە وەک جیهاد کردنی دوژمنانی الله و بەرائەت کردن لێیان و دوورکەوتنەوە لێیان لە ناخ و ڕووکەشدا ، ڕێ نیشاندانێکە بۆ

ئەوەی کەوا تەنها ڕق لێ بوونەوەی دڵ بەس نییە بەڵکو لەگەڵ ئەمەشدا پێویستی بە ئەنجامدانی پێویستیەکانی ڕق لێ بوونەوە دەبێت [التیسیر 22].

❄ وە فەرموویەتی: چونکە واتای تەوحید و شایەتی دانە بە " لا إله إلا الله " کە هیچ پەرستراوێکی بە حەق نییە تەنها الله نەبێت وە باوەڕی وابێت کە سوود و زیان گەیاندن نییە تەنها لەلای الله نەبێت ، وە کوفربکات بە هەر پەرستراوێک کە لە شوێنی الله دەپەرسترێت وە خۆشی بەری بکات لێی و لە عابدی ئەو پەرستراوانەش [التیسیر 152].

❄ وە لە [الدلائل] فەرموویەتی: الله تعالى باسی کردووە کە دۆستایەتی کردنی کافران هۆکارێکە بۆ توڕەیی الله و مانەوەی هەمیشە لە ئاگردا بە تەنها بەهۆی ئەو دۆستایەتیەوە ئەگەر مرۆڤ لە ترسیشدا بێت ، تەنها کەسی زۆر لێکراو نەبێت ئەویش بەو مەرجانەی کە هەیەتی.

هەروەها الله تعالى باسی کردووە کە دۆستایەتی کردنی کافران دژە بە ئیمان هێنان بە الله و پێغەمبەر (ﷺ) و ئەو قورئانەشی کە بۆی دابەزێندراوە ، پاشان هەواڵی داوە کە هۆکاری ئەمە ئەوەیە کە زۆرێک لەوان فاسق بوون ، وە جیاوازی نەکردووە لەنێوان کەسێک کە ترساوە لەوەی تووشی بەڵا و ڕووداو بێت وە لەوەشی کە ناترسێت ، وە بەم شێوەیەش حاڵی زۆرێک لەم مورتەدانە پێش مورتەد بوونەوەیان زۆرێک لەوان فاسق بوون ، وە ئەمەش بۆ موالات و دۆستایەتی کردنی کافران و هەڵگەڕانەوە لە ئیسلام ڕایکێشان ، پەنا بە الله دەگرین لە هەڵگەڕانەوە لە ئیسلام.

❄ وه هەروەها الشیخ سلیمان لە پەیامی " أوثق عرى الإيمان " دەفەرموێت: جا ئایا دین تەواو و کامل دەبێت یاخود ئاڵای جیهاد یان ئاڵای فەرمان کردن بە چاکە و نەهی کردن لە خراپە بەرپا دەبێت مەگەر بە خۆشویستن لەپێناوی الله و ڕق لێ بونەوە لەپێناوی الله نەبێت ، وە دژایەتی لەپێناوی الله و دۆستایەتی لەپێناوی الله دا نەبێت ، جا ئەگەر خەڵکی هەموویان یەک دەنگ بوونایە کە لەسەر یەک ڕێچکە بن ، وە خۆشویستن بەبێ دوژمنایەتی و ڕق و کینە بوایە ، ئەوا هیچ جیاوازیەک نەئەبوو لەنێوان حەق وباطل دا ، وە لەنێوان ئیمانداران و کافراندا ، وە لەنێوان دۆستانی الله و دۆستانی شەیطان.

❄ وه هەروەها فەرموویەتی: الله سبحانە وتعالى نەهی کردووە کە یەهود و نەصارا بکرێتە دۆست ، وە الله تعالى هەواڵی پێ داوین کە هەرکەسێک لە بڕواداران دۆستایەتی و لایەنگیریان بکات ئەوا ئەویش لەوانە ، ئا ئەمەیە حوکمی کەسێک کە دۆستایەتی و لایەنگیری کافران دەکات لە مەجوس و بت پەرستان ئەوا ئەویش دەبێتە یەکێک لەوان [الدرر ٨/١٢٧]

وانـەی هـەشـتـەم⑧

❄ وە هەروەها الشيخ سليمان ی کوڕی عبدالله دەفەرموێت:

الله تعالى هەواڵی داوە کە هەرکەسێک دۆستایەتی بکات لەگەڵ دوژمنانی الله تعالى ئەگەرچی ئەو کەسانە لە خزم و کەسە نزیک و هاوڕێکانیشی بن ئەوا ڕێگای ڕاستی وون کردووە ، واتە : لە ڕێگا و بەرنامەی ڕاست لایداوە ، وە لەم ڕێگا ڕاستە دەرچووە بۆ ڕێگای گومڕایی ، جا لەکوێی ئەمەدایە ئەو کەسەی کە بانگەشەی ئەوە دەکات کەوا لەسەر ڕێگا و بەرنامە ڕاستەکەیە و لێی دەرنەچووە ، جا بەڕاستی ئەمە بەڕاست دانەنانی الله تعالى يە ، وە هەرکەسێکیش الله تعالى بەڕاست دانەنێت ئەوا ئەو کەسە کافرە ، وە حەڵاڵ کردنی ئەو شتەیە کە الله تعالى حەڕامی کردووە لە پشتیوانی و دۆستایەتی کردنی کافران ، وە هەرکەسێکیش حەڕام کراوێکی حەڵاڵ کرد ئەوا ئەو کەسە کافرە [الدرر السنية : 14/ 8].

❄ وە الشيخ عبدالله و براکەی حسين هەردوو کوڕی ئیمامی محمدی کوڕی عبدالوهاب دەفەرموون: هەرکەسێک گوتی من دژایەتی موشریکان ناکەم یان دژایەتیان دەکەم بەڵام تەکفیریان ناکەم ، یان گوتی من پشت هەڵناکەم لەو کەسانەی کە دەڵێن " لا إله إلا الله " ئەگەرچی کردەوەی کوفر و شیرکیش ئەنجام بدەن و دژایەتی دینی الله بکەن یان مورتەد ببنەوە ، وە گوتی پشت هەڵناکەم لە قوبەی سەر گۆڕەکان ئەوا بەم بیرو باوەڕەی نابێتە موسلمان ، چونکە الله سبحانه وتعالى واجبی کردووە دوژمنایەتی کردنی

موشریکان و بەرهەڵستی کردنیان و تەکفیر کردنیان [مجموعة الرسائل النجدية : ١/٣٨].

❄ وە هەندێک لە زانایانی نەجدی فەرموویانە: جیهاد کردنی ئەو کەسە واجب دەبێت کە وەصف کراوە بە نەکردنی تەکفیر کردن ، (کوفر نەکردن بە طاغوت) و تەکفیر نەکردنی موشریکان یان گومانی هەبێت لەو کوفرەی تێی کەوتوون چونکە ئەمە لە هەڵوەشێنەرەوەکانی ئیسلامە ، جا هەرکەسێک بەمە وەصفی کرا ئەوا کافر بووە وە خوێن و ماڵی حەڵاڵە و واجبە جەنگ کردن لەگەڵی هەتاوەکو (کوفر دەکات بە طاغوت) و تەکفیری موشریکان دەکات.

❄ وە فەرموویانە: جا هەرکەسێک تەکفیری ئەو موشریکانە نەکات (کە کەوتوونەتە ناو شیرکەوە) لە دەوڵەتی تورکیا و گۆڕ پەرستەکان وەک (گۆڕ پەرستەکانی) ئەهلی مەککە و جگە لەوانیش لەو کەسانەی کە پیاو چاکان دەپەرستێت ، وە لە تەوحیدی الله لایداوە بۆ شیرک وە سوننەتی رسول الله ی (ﷺ) گۆڕیوە بە بیدعە ئەوا ئەو کەسە کافرە وەک ئەوان ، ئەگەرچی ڕقی لە دینەکەیان ببێتەوە و ڕقی لە موشریکانیش ببێتەوە و ئیسلام و موسلمانانیشی خۆشبوێت ، چونکە ئەو کەسەی کە تەکفیری موشریکان ناکات بە ناڕاست دانەر و باوەڕ پێ نەهێنەری قورئانە ، چونکە لە قورئاندا هاتووە کە موشریکەکان تەکفیر کراون وە فەرمان کراوە (بە کوفرکردن بە طاغوت و) تەکفیر کردنیان و دوژمنایەتی کردنیان و جەنگ کردنیان ، الشیخ محمدی کوڕی عبدالوهاب فەرموویەتی : لە هەڵوشێنەرەوەکانی ئیسلام : سێیەم : هەرکەسێک تەکفیری موشریکان

نەکات یان گومانی هەبێت لە کوفریان یان ڕێباز و بەرنامەکەیان بەڕاست دابنێت ، وە شیخ الإسلام إبن تیمیة فەرموویەتی : هەرکەسێک هاناو هاوار و لەبەر عەلی کوڕی أبو طالب بپاڕێتەوە ئەوا کافر بووە وە هەرکەسێکیش گومانی لە کوفری کەسەکە هەبێت ئەوا کافر بووە [الدرر : ٢٩١/ ٩]

❄ وە الشیخ عبدالله ی کوڕی محمد لە [الکلمات النافعة في المکفرات الواقعة] دەفەرموێت: بەڕاستی ئیسلامەتی کەسێک جێگیر نابێت تەنها بە دوژمنایەتی کردنی موشریکان نەبێت ، جا ئەگەر دوژمنایەتیانی نەکرد ئەوا ئەو کەسە لەوانە ئەگەرچی (ئەو کوفریەی ئەوانیشی) ئەنجام نەدابێت.

❄ وە الشیخ عبداللطیف ی کوڕی عبد الرحمن دەفەرموێت: ڕەنگە مرۆڤ هەبێت کە ڕقی لە شیرک ببێتەوە ، وە تەوحیدیشی خۆش بوێت ، بەڵام لێرەدا کەم و کوڕی و خەلەلێک دەهێنێت لەدوای ئەمەوە لە ڕووی نەبوونی بەڕائەت و خۆبەری نەکردن لە موشریکان ، وە لەڕووی وازهێنان لە دۆستایەتی و سەرخستنی ئەهلی تەوحید ، جا بەم هۆیەوە دەبێتە کەسێکی شوێنکەوتەی هەواو ئارەزووی ، داخیل بە شیرک دەبێت لە بەش و شتێکدا کە دینەکەی و ئەوەشی بینای کردووە دەیڕوخێنێت ، دەبێتە وازهێنەر لە تەوحید " أصولا وشعبًا " ، ئیمانەکەی جێگیر نابێت لەگەڵیدا بەو شتەی کە پێی ڕازی بووە ، چونکە خۆشویستن و ڕق لێ بوونەوەی نییە لەپێناوی الله دا ، وە دژایەتی ناکات و دۆستایەتی ناکات لەپێناوی الله ، وە هەموو ئەمەش وەردەگیرێت لە شایەتیدان بە لا إله إلا الله [الدرر : ٩٨١/٨].

❄ وه فەرموویەتی: (هیچ کەسێک) دینی ئیسلامەتیەکەی صەحیح نابێت تەنها بە بەڕائەت و خۆ بەری کردن نەبێت لەم کافرو موشریکانە و تەکفیر کردنیان.

❄ وه هەروەها فەرموویەتی: وه باشترین نزیک بوونەوه بۆلای الله تعالی ڕق لێ بوونەوەی دوژمنە موشریکەکانە ڕق و قین لێ بوونیان و دوژمنایەتی کردنیان و جیهاد کردنیان ، وه ئا بەم شێوەیە بەندە نەجاتی دەبێت لە دۆستایەتی و موالات کردنی کافر و موشریکان.

[الدرر : ٨/ ٨٢]

❄ وه هەروەها فەرموویەتی: جا ڕقایەتی کردنی ئەو موشریکانە و عەیبدار کردنیان و سەرزەنشت کردنیان و تەکفیر کردنیان و ڕق لێبوونەوەیان و دوژمنایەتی کردنیان و جیهاد کردنیان و خۆ بەری کردن لێیان ئائەمەش بریتییە لە حەقیقەتی دین و وەسیلە و هۆکارێکی گەورەیە بۆلای رب العالمین ، جا خۆشی نییە لە ژیان و گوزەرانی مرۆڤی موسلمان تەنها بە جیهاد کردنی ئەم کافرو موشریکانەوە نەبێت و دژایەتی کردنیان و تەکفیر کردنیان نەبێت ، وه خۆ نزیک کردنەوە بۆلای الله بەمە وە چاوەڕوانی کردنی پاداشت لەلای الله [مجموعة الرسائل : ٣/٢٢٤]

❄ وه فەرموویەتی: ناونراوە بە موالات و دۆستایەتی (لەگەڵ دوژمنانی الله) کە ئەویش جیاوازی هەیە لە بەشەکانی دۆستایەتی ، هەیانە هۆکارێکە بۆ ڕیددە و هەڵگەڕانەوە لە ئیسلام واجب دەکات و ئیسلامەتیەکە بە گشتی لە کەسەکە دەردەچێت ، وه هەشیانە بەم شێوەیە نییە بەڵام لە کەبائیر و گوناهە گەورە و حەڕام کراوەکانە [الدرر : ٨/ ٣٢].

جا وەک ڕوونکردنەوەیەک بۆ قسەکەی الشیخ (الموالاة) دابەش دەبێت بۆ دوو بەش:

① موالاتی کافرکەر.

② موالاتی کافر نەکەر.

موالاتی کافرکەر بریتییە لە هاوکاری کردن و سەرخستن و پشتیوانی کردن جا بە دەست بێت یان زمان یان بە ماڵ و جگە لەوانەش ئا ئەوانە مرۆڤ کافر دەکەن.

موالاتی کافر نەکەر بریتییە لە خۆ چواندن بە کافران لە پۆشاکیان و لە خواردنیان و قسەکردنیان.

وانەی نۆیەم (9)

❄ وە هەروەها الشیخ عبداللطیف ی کوڕی عبد الرحمن دەفەرموێت: دەست بگرن بە هەوڵ دان و تێکۆشان لەوەی کە الله تعالى بەهۆیەوە ئیمان و تەوحیدەکەتان دەپارێزێت ، وە ڕزگارتان دەکات لە ڕۆیشتنی مەیلی دڵتان بۆ ئەهلی کوفر و شیرک و هاوەڵ بڕیاردان [الدرر : ٨/٢٨٨] .

❄ وە فەرموویەتی: بڕوا ناکرێت و تەصەوڕ ناکرێت کە کەسێک تەوحید بناسێت و کاری پێ بکات وە لەهەمان کاتدا دژایەتی موشریکان نەکات ، وە هەرکەسێک دوژمنایەتی موشریکان نەکات ئەوا بەو کەسە ناگوترێت تەوحیدی ناسیوە و کاری پێ کردووە [الدرر : ٣٥٩\٨].

❄ وە هەروەها فەرموویەتی: وە ئەوەی کە لە قورئان دا هاتووە لەو نەهی کردن و ترساندنە بەهێزەی کە لە دۆستایەتی و پشتیوانی و سەرخستنی موشریکان دایە ، بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە بنچینەی بنچینەکانە استقامە و جێگیربوون و خۆڕاگری نییە بۆ مرۆڤی موسلمان تەنها بە پچڕاندنی پەیوەندی نەبێت لەگەڵ دوژمنانی الله و جەنگ و جیهاد کردنیان و بەڕائەت کردن لێیان ، وە خۆ نزیک کردنەوە بۆلای الله بە ڕق لێ بوونەوەیان و عەیبدار کردنیان ، وە بەڕاستی الله تعالى فەرموویەتی لە بەستنی موالات و دۆستایەتی لەنێوان ئیمانداران وە پاشان هەواڵی داوە کە کافران هەندێکیان دۆست و پشتیوانی هەندێکی تریانن ، هەروەها الله تعالى فەرموویەتی: {وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ

أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٍۚ إِلَّا تَفۡعَلُوهُ تَكُن فِتۡنَةٞ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَفَسَادٞ كَبِيرٞ} واتە : وە ئەوانەی کە بێ بڕوان هەندێکیان دۆستی هەندێکیانن ئەگەر ئەوە (پشتیوانییە) نەکەن لە زەوی دا ئاژاوە و فەساد و بەد خوویەکی گەورە بەرپا دەبێت [سورەتی الأنفال : ٧٣ .تەفسیری پوختە].

جا با سەرنج بدات ئەو کەسەی کە ئامۆژگاری بۆ خۆی دەوێت وە با سەیربکات لەوەی کە لەمڕۆکەدا زۆربەی خەڵکی تێی کەوتووە ، ئەوا دەردەکەوێت کەوا بەدی دەکرێت لە وازهێنان لە جیهاد کردنیان ، و بێدەنگ بوون لە عەیبدار کردنیان ، وە سەلام لێکردنیان لەکاتی بەیەک گەیشتنیان ، چجای ئەو کەسەی کە یارمەتیان دەدات ، یاخود بەشدار بێت لە داگیرکردنی وڵاتی موسڵمانان ، یاخود بە شان و باڵیان دا هەڵدات ، یاخود بە باشتریان بزانێت لە دادپەروەری کردن بەسەر ئەهلی ئیسلام ، وڵاتەکەیان و ژیان لەگەڵیان و خۆشەویستی هەڵبژاردن لەگەڵیان ، وەحەزکردن بە ئامادەبوونیان بکات ، ئەمەیان هەڵگەڕانەوەیەکی ڕوونە بە یەکدەنگی [الدرر : 8/324].

❄عبد الله ی کوڕی عبد اللطیف دەفەرموێت: "التولي " پشتیوانی و سەرخستنی کافران کوفرێکی دەرکەرە لە ئاین ، کە ئەویش بریتییە لە بەرگری کردن لێیان ، وە هاوکاری کردنیان بە ماڵ و لاشە و ڕاو بۆچوون ، وە موالات و دۆستایەتی گەورەش لە هەرە گوناهە گەورەکانە وەک ئامادە کردنی شوشەی مەرەکەب بۆیان ، یان قەڵەم دانان ، یان زەرەخەنە کردن بۆیان یان بەرزکردنەوەی قامچی بۆیان [الدرر : 8/424].

❄ وە هەروەها دەربارەی هاوکاری کردنی موشریکان بەسەر موسلماناندا فەرموویەتی: هەرکەسێک بەشداربێت لەگەڵیان و هاوکاریان بکات لەدژی موسلمانان بەهەر جۆرە هاوکاریەک بێت ئەوا ڕیددە و هەڵگەڕانەوەیەکی ڕوونە [الدرر : 10/429].

❄ وە " لە ئاگادارکردنەوە لە موالات و دۆستایەتی کردنی نەصارا و فەرمان کردن بە جیهاد کردنیان " فەرموویەتی: هەتاوەکو کارەکە بگات بەوەی کە زۆرترینی خەڵک بۆ بەشداری نەکردن لە جەنگی ئەهلی میلەتانی کوفر ، و جیهاد نەکردنیان ، وە گۆڕینی حاڵیان هەتاوەکو دەچنە ژێر گوێڕایەڵی کردنیان ، وە ئارام و ئاسوودە دەبن لەلایان ، وە داوای بەرژەوەندی دونیاکەیان دەکەن بە نەمانی دینەکەیان ، وە واز دەهێنن لە فەرمان و نەهیەکانی قورئان ، لەکاتێکیشدا بە شەو و ڕۆژ دەیخوێننەوە ، ئەمە هیچ گومانی تێدا نییە کەوا لە گەورەترینی جۆرەکانی ڕیددەیە ، وە خۆ دانەپاڵە بۆ میلەتێکی غەیری میلەتی ئیسلام ، وە چوونە نێو میلەتی نەصرانیە ، وەک ئەوەی کە ئێوە لە سەردەمەکانی فەترە دان ، یان وەک خەڵکانێکن کەوا لە شوێنێک ژیاون کە هیچ شتێکیان لەم نوری پەیامە پێ نەگەیشتووە ، ئایا ئەم ووتەیەی الله تعالى تان لەبیر کردووە: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ ۘ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ} واتە : ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە جولەکە و گاور مەکەنە یارو یاوەرو پشتیوانی خۆتان ئەوانە هەندێکیان پشتیوان و پشتگیری یەکترن ، ئەو کەسەی پشت بەوان ببەستێت ، ئەوە هەر لەوانە و (حسابی ئەوانی بۆ دەکرێت) بەڕاستی الله هیدایەتی قەومی ستەمکار نادات. [سورەتی المائدة ٥١ .تەفسیری ئاسان]

وە ئەم ئایەتانەی قورئانە بەڵگەیە لەسەر حەڕام بوونی موالات و دۆستایەتی کردنی کافران و چوونە ژێر گوێڕایەڵیان. [ا لدرر : 8/11].

وانـەی دەیـەم⑩

❄وە هەروەها الشيخ عبد الله ی کوڕی عبد اللطيف دەفەرموێت: ئەگەر مرۆڤ بەندایەتی الله تعالی ی کرد بە گوێڕایەڵی کردنی و خۆشویستنی و خۆشویستنی ئەوەی کە الله خۆشیدەوێت ، بەڵام لەهەمان کاتدا ڕقی لە موشریکان نەدەبوویەوە و ڕقی لە کردەوەکانیان نەدەبوویەوە و دوژمنایەتیانی نەدەکرد ئەوا ئەو کەسە خۆی دوورە پەرێز نەکردووە لە طاغوت و لێی دوور نەکەوتووەتەوە ، وە هەرکەسێکیش دوورنەکەوێتەوە لە طاغوت ئەوا نەهاتووەتە ناو ئیسلامەوە ئەوا ئەو کەسە کافرە ئەگەچی لە عابدترینی ئەو ئوممەتەش بێت ، بە شەو هەستێتەوە شەونوێژ بکات و بە ڕۆژیش بەڕۆژوو بێت ، وە عیبادەتەکانی وەک عیبادەتی ئەوکەسەیە کە نوێژ دەکات بەڵام خۆی نەشوشتووە لە لەشگرانی (الجنابة) یان وەک ئەوکەسەیە کە لە گەرماییەکی بەهێز بەڕۆژوو دەبێت بەڵام کاری فاحیشە و خراپ ئەنجام دەدات لە ڕۆژانی ڕەمەزان [الدرر السنية : ٩٣/ ١].

❄وە فەرموویەتی: زانایان یەکدەنگن لە هاوەڵان و تابعين و تابعی تابعين و گشت موسلمانان لە پێشین و پاشین کە مرۆڤ نابێتە موسلمان تەنها بە خۆداماڵین نەبێت لە شیرکی گەورە وە هەروەها خۆ بەری کردن لێی و لەو کەسانەشی کە ئەنجامی دەدەن وە ڕق لێ بوونەوەیان و دوژمنایەتی کردنیان بە گوێرەی هێز و توانا و گونجان [الدرر : ١٩٩/ ٩].

❄ وه الشيخ إسحاق ی کوڕی عبد الرحمن دەفەرموێت: وه ڕق لێ بوونەوەیان (واته : له کافران) به دڵ بەس نییه ، بەڵکو لەگەڵ ئەمەش پێویسته دەرخستنی دوژمنایەتی و ڕق و قینه (بۆ کافر و موشریکان).

جا سەرنج بده بۆ ئەو بەیانەی که لەدوای ئەوەوه هیچ بەیان و ڕوونکردنەوەیەکی تر نییه ، لەکاتێکدا الله تعالی (لەسەر زمانی پێغەمبەر إبراهيم " عليه السلام ") فەرموویەتی : " (بدا بيننا) أي : ظهر " واته : دەرکەوتووه لەنێوانمان ، ئا ئەمەیه ئاشکرا کردنی دین ، جا پێویسته درکاندن و دەرخستنی دوژمنایەتی و تەکفیر کردنیان به ئاشکرا و جودا بوونەوه لێیان به لاشه ، وه واتای (العداوة) ئەوەیه که له دوژمنایەتیەوه بێت وه پێچەوانەکەشی له دوژمنایەتیەکی ترەوەیه ، هەروەکو چۆن بنچینەی بەڕائەت کردن و پچڕاندنی پەیوەندی به دڵ و زمان و لاشەیه ، وه دڵی ئیماندار بەتاڵ و خاڵی نییه له دوژمنایەتی کردنی کافر ، وه جیاوازیەکه له دەرخستنی دوژمنایەتیەکه دایه [الدرر : 8/ 141].

❄ وه فەرموویەتی: وه بەراورد کردنی نێوان (العداوة والبغضاء . دوژمنایەتی و ڕق و قین) ئاماژەیه بۆ خۆ دوور خستنەوه و خۆ جودا کردنەوه له ناخ و ڕووکەشدا [سلوك الطريق الأحمد].

❄ وه الشيخ حمدی کوڕی عتيق له کتێبەکەی [سبيل النجاة والفكاك] دەفەرموێت: له دەربارەی ئەم ووتەیەی الله تعالی که فەرموویەتی: {وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ

وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا} واته : وه پەیدا بوو لە نێوان ئێمە و ئێوەدا دوژمنایەتی و کینە بۆ هەمیشە.

فەرموویەتی: سەرنج بدە لە پێشخستنی " العداوة " بەسەر " البغضاء "دا چونکە ئەمەی یەکەم گرنگترە لە دووەم ، چونکە مرۆڤ وا هەیە ڕەنگە ڕقی لە موشریکان ببێتەوە بەڵام دوژمنایەتیان ناکات ، جا ئەو واجبەی کە لەسەریەتی نەیهێناوە و ئەنجامی نەداوە هەتاوەکو دوژمنایەتی و ڕق و قینەش ئەنجام دەدات ، وە هەروەها پێویستە کە دوژمنایەتی و ڕق و قینیش دەربخات و ئاشکرای بکات ، وە بزانە کەوا ئەگەر ڕق و قینە بەسترابێتەوە بە دڵ ، ئەوا سوودی پێ ناگەیەنێت هەتاوەکو شوێنەوار و نیشانەکانی ئەو ڕق و قینە دەردەخات و لێی دەردەکەوێت ، وە بەم شێوەیەش نابێت هەتاوەکو یەک نەگرێت لەگەڵ دوژمنایەتی و پەیوەندی پچڕان ، جا ئەوکاتە دەبێتە دوژمنایەتی و ڕق و قینی ئاشکرا ، بەڵام ئەگەر موالات و دۆستایەتی و پەیوەندی لەگەڵدا کردنت بەدی کرد ، ئەوا بەڕاستی ئەمە بەڵگەیە لەسەر نەبوونی ڕق و قین.

❄ وە هەروەها فەرموویەتی: بەڕاستی قورئان و سوننەت بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە مرۆڤی موسلمان ئەگەر موالات و دۆستایەتی کردنی موشریکانی ئەنجام دا و ملکەچ بوو بۆیان ، ئەوا بەمە هەڵگەڕاوەتەوە لە دینەکەی [الدرر : ٩/ ٢٩٣].

❄ وە فەرموویەتی: سەرخستنی موشریکان بەسەر موسلمانان و ئاشکرا کردنی عەیب و کەم و کورتی موسڵمانان ، یاخود بەرگری کردن لێیان بە زوبان ، یاخود ڕازی بوون

بەوەی کە موشریکان لەسەرین ، ئەمانە هەمووی کوفرن لەو کەسەی کە لێیەوە دەردەچێت ، جگە لە زۆر لێکردن (إكراه) نەبێت ، ئەوا هەڵگەڕاوەیە لە دین ، ئەگەر لەگەڵ ئەوەشدا ڕقی لە کافران ببێتەوە و موسلمانانیشی خۆش بوێت [الدفاع عن أهل السنة : ٣١].

وانـەی یانـزەیەم⑪

❄ وە هەروەها الشیخ حمدی کوڕی عتیق دەفەرموێت: با مرۆڤی ژیر و عاقڵ سەرنج بدات وە ئەو کەسەشی کە ئامۆژگاری دەوێت بۆ نەفسی خۆی ئەوا با بگەڕێت بەدوای ئەو هۆکارەی کە وای لە قورەیش کرد کە پێغەمبەر (ﷺ) و هاوەڵەکانی لە مەککە دەربەدەر بکەن کەوا بەڕێزترینی خاکیش بوو ، چونکە شتێکی زانراوە قورەیش ئەوانی دەرنەکرد تەنها دوای ئەوە نەبێت کە بە ئاشکرا و ڕاشکاوانە باسی عەیبی دینەکەیان و گومڕایەتی باوک و باپیرانیان کرد ، جا دەیانویست کەوا پێغەمبەر (ﷺ) و هاوەڵەکانی دەست هەڵبگرن لەمە وە هەڕەشەی دەرکردنیان لەو و لە هاوەڵان دەکرد ، وە هاوەڵانیش سکاڵای سەختی ئەشکەنجەی موشریکانیان بۆلای پێغەمبەر (ﷺ) بردەوە ، ئینجا ئەویش فەرمانی پێکردن بە ئارام گرتن وە چاو بکەن لە کەسانی پێشە خۆیان لەو ئەزیەت و ئازارانەی کە دەدران ، وە نەیفەرموو پێیان کە واز بهێنن لە عەیب گرتن لە دینی موشریکان و پوچەڵ کردنەوەی خەونەکانیان ، جا ڕێگای دەرچوونی هەڵبژارد بۆ هاوەڵەکانی و جودابوونە لە نیشتیمانەکەیان لەگەڵ ئەوەی کە پیرۆزترین شوێنیش بوو لەسەر ڕووی زەوی ،الله تعالى فەرموویەتی: {لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا} واتە : سوێند بە الله بەڕاستی لە پێغەمبەری الله ـدا (صلى الله عليه وسلم) بۆ ئێوە هەیە سەر مەشقی و پێشەوایەتی چاك بۆ کەسێ بە هیوای الله و (پاداشتی) ڕۆژی دوایيە وە زۆر یادی الله دەکات [سورەتی الأحزاب : 21 .تەفسیری پوختە] [الدرر : ٨/ ١٩٩].

❄ وە فەرموویەتی: الله تعالی فەرمانی بە پێغەمبەرەکەی کرد (ﷺ) کە بە کافران بفەرموێت : ئەو دینەی کە ئێوە لەسەرینە من بەریم لێی ، وە ئەو دینەشی کە من لەسەریمە ئێوە بەرین لێی ، وە مەبەست لێی دەرخستن و ئاشکراکردنە بەوەی کە ئەوان لەسەر کوفرن ، وە ئەویش بەریە لەوان و لە دینەکەشیان ، جا هەرکەسێک کە خۆی بە شوێنکەوتەی پێغەمبەر (ﷺ) دەزانێت لەسەریەتی کە ئەمە بڵێت ، وە نابێتە دەرخەر بۆ دینەکەی تەنها بەمە نەبێت ، وە لەبەر ئەمەش کاتێک هاوەڵان کاریان بەمە کرد ، وە موشریکەکانیش ئەشکەنجە و ئازاری هاوەڵانیان دەدا ، ئەوا پێغەمبەر (ﷺ) فەرمانی پێیان کرد بە هیجرەت کردن بۆ حەبەشە ، خۆ ئەگەر ڕوخسەت و مۆڵەتێکی بەدی کردبوا بۆیان لە بێدەنگ بوونیان دەربارەی موشریکان ، ئەوا فەرمانی نەدەکرد پێیان بە هیجرەت کردن بۆ شارێکی نامۆ [سبیل النجاة والفکاك : 67].

❄ وە هەروەها فەرموویەتی: بەڵام دەربارەی دوژمنایەتی کردنی کافر و موشریکەکان ئەوا چاک بزانە کە الله سبحانه وتعالی ئەم دژایەتی کردنەی واجب کردووە ، وە تەئکیدی لەسەر واجبیەتیەکەی کردۆتەوە و بە توندی دۆستایەتی کردنی کافرانی حەرام کردووە ، هەتاوەکو لە قورئانەکەی الله تعالی دا لە دوای واجبیەتی تەوحید و حەرامیەتی دژەکانی حوکمێکی تر نییە ئەوەندە زۆر بەڵگەی لەسەر هاتبێت و هێندە ڕوون بێت وەک ئەم حوکمە [مجموعة التوحید : ٣٩٣].

وانـەی دوانـزەیـەم ②① .کۆتایی .

❄ وە هەروەها الشیخ حمدی کوڕی عتیق دەربارەی حاڵەتەکانی موافەقە کردنی کافران دەفەرموێت:

حاڵەتی یەکەم: ئەوەیە کەوا موافەقەیان دەکات لە ظاهر و ڕووکەش و ناخ و دڵ و دەروونیدا ، جا لە ڕووکەشەکەی گوێڕایەڵ و ملکەچ دەبێت بۆیان ، وە لە ناخ و دڵ و دەروونیشیدا مەیل و لایەنگیری و ئارەزوو و مەوەددە و سۆز و خۆشەویستیشی بۆیان دەچێت ، جا ئەم حاڵەتەیان مرۆڤ کافر دەکات و دەری دەکات لە ئیسلام ، جیاوازی نییە إکراه و زۆر لێکراو بێت لەسەر ئەمە یان زۆری لێ نەکرابێت ، وە ئەو یەکێکە لەو کەسانەی کە الله تعالى لەبارەیانەوە دەفەرموێت: {وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ} واتە : بەڵام ئەو کەسەی دڵی بە کوفر و بێ دینی خۆش کردبێت ، ئەوانە خەشم و قینی الله یان لەسەرە و سزای گەورە و سەخت و دژواریان بۆ هەیە [سورەتی النحل : ١٠٦ .تەفسیری ئاسان].

حاڵەتی دووەم: ئەوەیە کەوا موافەقەیان دەکات و مەیل و لایەنگیری و ئارەزووی بۆیان دەچێت لە ناخ و دڵ و دەروونیدا ، هەرچەندە لە ظاهر و ڕووکەشدا پێچەوانەیان بکات، هەروەها ئەم حاڵەتەشیان مرۆڤ کافر دەکات ، بەڵام ئەگەر لە ظاهر و ڕووکەشدا کاری بە ئیسلام دەکرد ئەوا ماڵ و خوێنی پارێزراو دەبێت ، وە ئەو حاڵەتەیان کەسەکە یەکێکە لە موونافیقان.

حاڵەتی سێیەم: ئەوەیە کەوا موافەقەیان دەکات لە ظاهر و ڕووکەشدا لەگەڵ ئەوەی کە پێچەوانەیان دەکات لە ناخ و دڵ و دەروونیدا ، وە ئەو حاڵەتەیان دەبێتە دوو بەش :-

یەکەمیان : ئەم کارە دەکات لەبەر بوونی هێز و دەسەڵاتیان ، لەگەڵ لێدان و بەند کردنیان بۆ ئەو کەسە ، وە هەڕەشەیان لێی دەکرد بە کوشتن ، جا بەو کەسەیان دەگوت یان ئەوەتەیە کەوا موافەقەمان دەکەیت و گوێڕایەڵی و ملکەچ بوونت دەردەخەیت بۆمان ، وە یانیش ئەگەر وانەکەیت دەتکوژین ، جا ئەو حاڵەتەیان درووستە بۆ ئەو کەسە کەوا لە ظاهر و ڕووکەشدا موافەقەیان بکات بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا دەبێت دڵی دامەزراو و ئارام بێت بە ئیمان و باوەڕ ، هەروەک بەم شێوەیەی کە بەسەر عەمار دا هات کاتێک الله تعالی ئایەتی دابەزاند و فەرمووی: {مَن كَفَرَ بِاللَّهِ مِن بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ} واتە : هەرکەسێك پاش بڕوا هێنانی بە الله ، کافر و بێ باوەڕ بێتەوە ، بێگومان سزای توند دەدرێ و دەکەوێتە بەر قارو تووڕەیی الله ، مەگەر کەسێك زۆری لێ کرابێ و ، لەوکاتەیشدا دڵنیابێ بە ئیمان [سورەتی النحل : ١٠٦ .تەفسیری ڕامان].

وە هەروەکو چۆن الله تعالی فەرموویەتی: {إلا أن تتقوا منهم تقاة} واتە : مەگەر لێیان بترسن و ، بتانەوێ لە شەڕیان خۆ قوتار بکەن و خۆ بپارێزن [سورەتی آل عمران : ٢٨ . تەفسیری ڕامان] جا ئەم دوو ئایەتە بەڵگەنە لەسەر ئەو حوکمە.

بەشی دووەمیان : لە ظاهر و ڕووکەشدا موافەقەیان دەکات لەگەڵ ئەوەی کە مخالفە و پێچەوانەیان دەکات لە ناخ و دڵ و دەروونیدا ، وە ئەو کەسە لێرەدا لەبەر بوونی هێز و دەسەڵاتیان نییە ، بەڵکو ئەم کارە ئەنجام دەدات یان لەبەرئەوەی حەز و تەماعی سەرکردایەتی هەیە یان لەبەر ماڵ و سامانی ، یان لەبەر خاک و نیشتیمان یان لەبەر بژێوی ماڵ و منداڵی ، یان ترسی هەیە لەوەی شتێک بەسەر ماڵ و سامانەکەی ڕووبدات ، ئەوا ئەو کەسە لەم حاڵەتەدا دەبێتە کەسێکی مورتەد وە سوودی بۆی نییە ڕق لێ بوونەیان لە ناخ و دڵ و دەروونیدا ، وە یەکێکە لەو کەسانەی کە الله تعالى لەبارەیانەوە دەفەرموێت: {ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ} واتە : ئەم (هەڕەشەیە) لەبەر ئەوەیە بەڕاستی ئەوانە ژیانی دونیایان لا خۆشەویستر بوو لە ژیانی ڕۆژی دوایی ، وە بەڕاستی الله ڕێنموونی کەسانی بێ باوەڕ ناکات [سورەتی النحل : ١٠٧ . تەفسیری پوختە].

جا الله تعالى هەواڵی داوە کەوا جەهل و نەفامی یان ڕق لێ بوونەوەی وای لێ نەکردووە لەسەر ئەنجامدانی ئەو کوفرە ، وە نە لەبەر خۆشویستنی ناحەق و باطل ، بەڵکو ئەو کەسە ئەم کارەی بۆیان ئەنجام دا لەبەر ویست و کامەرانی و خۆشیەک لە خۆشیەکانی دونیا پاشان بە بەنرختر دانانی بەسەر دیندا [سبيل النجاة والفكاك : ٩٢].

❄ وە الشيخ سليمان ی کوڕی سحمان فەرموویەتی: ئا ئەمەیە ئەو میلەتە إبراهيم ەی کە الله تعالى لەبارەیەوە فەرموویەتی: {وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ}

واتە : کێ ڕوو وەرئەگێڕێ لە ئاینی ئیبراهیم ؟ مەگەر کەسێک کە خۆی هەرزە کردبێت [سورەتی البقرة : ١٣٠ .تەفسیری پوختە].

جا مرۆڤی موسلمان لەسەریەتی کە دوژمنایەتی دوژمنانی الله تعالی بکات وە ئەو دوژمنایەتیەش بۆیان دەربخات وە دوور بکەوێتەوە لێیان بە هەموو جۆرە دوور کەوتنەوەیەک ، وە هەروەها دۆستایەتیان نەکات و لەگەڵیان نەژیێت و تێکەڵاویان نەکات [الدرر السنية : ص221 . جزء الجهاد].

❄وە هەروەها دەفەرموێت: جا هەرکەسێک دوژمنایەتی موشریکانی نەکرد و دۆستایەتی ئەوانی دەکرد و ڕقی لێیان نەدەبوویەوە و لێیان دوور نەدەکەوتەوە ئەوا ئەو کەسە لەسەر سوننەتی أحمد نییە (ﷺ) وە لەسەر بەرنامە ڕاستەکە نییە.

⬆لەم ووتە نەقل کراوانە هەمووی ڕەددە لەسەر کەسانێک کەوا پۆشاکی سەلەفی و دەعوە و بانگەوازی شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب یان پۆشیوە ، لەکاتێکدا بەڕاستی ئەوان بەرین لەو کەسانە ، وە لە بەرامبەر ئەوانەشدا کەسانێکی تریش هەن کە إخوانی شەیتانن ، ئیسلامێکیان دەوێت کە نە موعادات و دوژمنایەتی تێدا بێت وە نە تەکفیری تێدا بێت ، وە هەوڵ بۆ تەوحیدێک ئەدەن کە کوفر بە طاغوتی تێدا نییە ، بانگەشەی دین دەکەن کەچی حەقیقەتەکەیان تێدا نییە ، وە مەزهەبێکی ئیرجائیان هەیە کە هیچ سوودێکی تێدا نییە ، وە والله ئەوەی کە لە کەلام و ووتەی سەلەف زانیومە دەربارەی مورجیئە و حەقیقەتی مورجیئەکان تەنها لەوان بینیومە ، وە ئەمەشمان گوێ لێ دەبێت

هەر لە قسەکانی خۆیان ، وە ئەو کەسانە زەرەر و زیان و خراپەیان زۆر زیاترە لەسەر دین لە یەهود و نەصارا ، خۆیان پاڵ ئەدەنە ناو دینەوە کەچی دین دەشێوێنن ، وە سنوورە قەدەغە کراوەکان حەڵاڵ دەکەن وە تەوحید لەناو دەبەن ، وە جیهادیشی تێدا دەمرێنن ، لەکاتێکدا هەموو ئەمانەش لەگەڵ دەعوە و بانگەوازەکەی سەلەف و الشیخ محمدی کوڕی عبد الوهاب بووە.

الله تعالی إصلاحی حاڵمان بکات و لەسەر تەوحید بژین و لەسەر تەوحید بمرین ... آمین

سبحان ربك رب العزة عما یصفون ❖ وسلام على المرسلين ❖ والحمد لله رب العالمين